

Aktuální otázky lidských práv

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

na obrazovku Vašich monitorů se právě dostává březnové číslo Bulletinu pro lidská práva a demokratizaci s řadou aktualit z oblasti lidských práv. Doufáme tedy, že náš výběr se v řadě článků protne s oblastí Vašeho zájmu.

Co tedy najdete v aktuálním Bulletinu? Začínáme exkluzivním rozhovorem s Manfredem Nowakem, profesorem vídeňské univerzity, který v akademické rovině již řadu let prosazuje zřízení Světového soudu pro lidská práva. Relativně obsáhlý rozhovor tak představuje náhled do kuchyně tohoto záměru i na jeho setkání s realitou politické vůle států.

Následuje neméně zajímavý příspěvek Lubomíra Majerčíka, který bilancuje judikaturu Ústavního soudu ČR za rok 2015. Tu lze charakterizovat především třemi novými tématy: povinné očkování, přezkum diskriminace a povinnost vést účinné vyšetřování.

V rámci mezinárodní trestněprávní sekce podává Katarína Hukelová zprávu o tom, že u Mezinárodního trestního soudu začal proces s bývalým prezidentem Pobřeží slonoviny, kterým je Laurent Gbagbo. Erik Kotlárík z evropské sekce se zaměřuje na zajímavý rozsudek Evropského soudu pro lidská práva, podle kterého pokud zaměstnavatel kontroluje za určitých okolností zaměstnanci elektronickou komunikaci, nejedná se o porušení práva na respektování soukromého života.

Irena Kaletová ze sekce Mezinárodní politika, byznys a lidská práva pojednává o případech dětské práce syrských uprchlíků v mezinárodních oděvních společnostech v Turecku. V rámci české sekce se Kamila Abbasi věnuje rozhodnutí Ústavního soudu ve věci povinného očkování dětí a potřebě zákonné úpravy náhrady škody v souvislosti s očkováním. Příjemné počtení Vám přeje

za Centrum pro lidská práva a demokratizaci

Jan Lhotský

Obsah

Rozhovor s Manfredem Nowakem: Světový soud pro lidská práva – návrh v šuplíku připravený k použití
Judikatura Ústavního soudu v roce 2015 – vlivy ESLP a nové trendy

1) Mezinárodní trestní spravedlnost | 9

- Bývalý prezident Pobřežia Slonoviny pred Medzinárodným trestným súdom
- Germain Katanga „na svobodě“
- Svědecké výpovědi v kauze Ruto prohlášeny za nepřipustné

2) Evropský systém ochrany lidských práv | 15

- Súkromie alebo práca?
- Aktuálně ze Štrasburku!
- Postavení LGBTI osob v Evropě a jeho posun za posledních pět let

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva | 23

- Ztracená generace Made in Turkey
- Kritika vůči smlouvě TTIP mezi USA a EU sílí

4) Česká republika a lidská práva | 28

- Chceme očkování? Chceme náhradu škody

Monitoring lidskoprávních publikací: Přehled aktuálních článků o lidských právech

Titulní fotografie: Manfred Nowak, autor: Jan Lhotský

SERVIS PRO ZÁJEMCE O LIDSKÁ PRÁVA NA WEBU CENTRA

Pokud se zajímáte o lidská práva, na webu Centra najdete několik zajímavých stránek, které by vám mohly usnadnit práci. Je tam například seznam letních škol, které můžete letos navštívit, včetně deadlinů, školného a odkazů.

Na webu je i *beta verze* našeho Manuálu k výzkumu lidských práv s řadou odkazů na užitečné zdroje včetně výzkumných mezinárodněprávních a lidskoprávních manuálů amerických univerzit nebo lidskoprávních blogů.

Více na www.centrumlidskaprava.cz

Rozhovor s Manfredem Nowakem: Světový soud pro lidská práva – návrh v šuplíku připravený k použití

Jan Lhotský

Profesor Manfred Nowak je světově uznávaným odborníkem na lidská práva, který v roce 2007 začal prosazovat reformu smluvních výborů OSN, jejíž součástí by byl vznik tzv. Světového soudu pro lidská práva. Jak dnes vnímá možnost realizace této myšlenky?

Smluvní výbory OSN jsou kontrolní mechanismy, jež dohlížejí na dodržování lidskoprávních smluv na univerzální úrovni (např. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech). Jejich fungování je však dlouhodobě velmi neefektivní a z toho důvodu profesor Nowak navrhuje, aby se tyto výbory (např. Výbor pro lidská práva) v budoucnu soustředily především na projednávání zpráv států.

Smluvní výbory dnes také rozhodují individuální stížnosti na porušení práv, ale jejich rozhodnutí nejsou právně závazná. Podle daného návrhu by tak měl pravomoc výborů k rozhodování o indivi-

duálních stížnostech převzít nově vzniklý soudní orgán. Spolu s profesorem Martinem Scheininem vypracovali také doktrinální návrh statutu zamýšleného soudu, který je nazýván jako Světový soud pro lidská práva (*World Court of Human Rights*).

Uvedená instituce by podle návrhu statutu měla být vytvořena prostřednictvím nové mezinárodní smlouvy, ke které by státy na základě dobrovolnosti přistupovaly. Nevznikl by žádný nový katalog lidských práv, ale soud by aplikoval existující smlouvy na univerzální úrovni, jako například již zmíněný Mezinárodní pakt o občanských a politických právech nebo Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

Kromě toho by se ke statutu na rozdíl od současných smluv mohly dobrovolně připojit také mezinárodní organizace jako například OSN, a transnacionální korporace čili velké firmy. Přestože je tato myšlenka pro mnohé na první pohled utopická, při bližším pohledu je velmi propracovaná a zajímavá. Před několika lety ji prosazovala švýcarská vláda, od té doby však zájem států ochladl. Jak tedy Manfred Nowak vidí vyhlídky vzniku Světového Soudu pro lidská práva dnes?

Profesor Manfred Nowak [1]

Pamatuji si Váš článek *The Need for a World Court of Human Rights* publikovaný v roce 2007, který se v té době zdál být velmi překvapivým. Můžete stručně vysvětlit, proč jste si začal myslet, že nastal čas zvažovat vytvoření takového nového soudu?

Ve skutečnosti tato myšlenka nebyla nová, protože se objevila již ve starém australském návrhu v bývalé Komisi OSN pro lidská práva v roce 1947. Tedy od samého začátku existovala idea, že je třeba vytvořit mezinárodní smlouvu o lidských právech, která však bude rovněž zahrnovat mezinárodní implementační mechanismus. A nejlepší je vždy, když se jednotlivci mohou obrátit na mezinárodní nebo regionální lidskoprávní soud. Taková instituce může vydat rozsudek, jinými slovy rozhodovat právně závazným způsobem. To je obvyklý způsob, jak práva a odpovědnosti fungují. Pokud je moje právo porušené, měl bych mít k dispozici efektivní nápravu.

Během období studené války byla tato myšlenka mrtvá, protože Sovětský svaz a jeho spojenci nechtěli jakýkoliv efektivní mezinárodní lidskoprávní mechanismus, a západ jej chtěl pouze pro občanská a politická práva. Proto vznikly jako kompromis v OSN dva pakty a ostatní úmluvy s velmi slabými kvazi-soudními nebo nesoudními monitorovacími orgány jako je například Výbor pro lidská práva. A přestože posuzují individuální stížnosti, jejich závěry nejsou právně závazné a v realitě nehrají příliš důležitou roli. Tento systém vznikl v situaci studené války jako kompromis. Ale studená válka skončila již před více než 25 lety.

Proč si myslíte, že je tato myšlenka tak důležitá, že by do její realizace mělo mezinárodní společenství investovat čas a úsilí?

Zprv existuje mnoho nespokojenosti se způsobem, jak různé smluvní výbory v současné době pracují. Jsou přetížené, existují dlouhá zpoždění v proceduře podávání zpráv ze strany států, a ve skutečnosti bylo orgány, jako je Výbor pro lidská práva, Výbor proti mučení a dalšími, rozhodnuto jen velmi málo případů.

Přitom výše uvedené nereflktuje realitu. Evropský soud pro lidská práva (ESLP) rozhoduje desítky tisíc případů každý rok, přitom všechny smluvní výbory OSN dosud dohromady rozhodly možná 1000 případů, a to jsou určené pro celý svět. Tedy něco je zde špatně, a proto potřebujeme něco lepšího.

Pokud realizujeme myšlenku Světového soudu pro lidská práva, nenahradil by smluvní výbory – ty by měly pokračovat s jejich hlavní úlohou, kterou je monitorování zpráv států. Na to nepotřebujeme právní-

ky, naopak je dobré, že na to máme ve výborech jiné experty, jako například lékaře ve Výboru proti mučení. Nicméně rozhodování individuálních stížností, to je klasická úloha pro právníky. A na to potřebujeme právníky-soudce a onen soud.

Dalším důvodem je, že žijeme v době, kdy mnoho porušování lidských práv již není způsobováno státy. Jsou páchany mezinárodními organizacemi, jako je například samotné OSN, NATO, Světová banka atd., ale také nestátními subjekty, jako jsou nadnárodní korporace a mnoho dalších. Nicméně je v rámci současného mezinárodního práva nemůžeme přivést k odpovědnosti, protože úmluvy o lidských právech jsou úmluvami pouze mezi státy. Proto bychom měli rozvíjet myšlenku orientovanou více do budoucna a být schopni přivést k odpovědnosti i nestátní subjekty.

Jak byla tato myšlenka vnímána v akademickém světě?

Myslím, že od mnoha mých kolegů byly poměrně pozitivní odezvy, nicméně byly i negativní reakce, zejména od Philipa Alstona, který je toho názoru, že toto není v současné době hlavní téma. A já svým způsobem souhlasím, je to jeden z mnoha různých návrhů, jak můžeme zefektivnit mezinárodní ochranu lidských práv.

Západ se ve skutečnosti v posledních letech stal velmi defenzivním, s názorem, že bychom se měli zaměřovat na to, co máme, než na vytváření dalších úmluv. Nejvíce dnešních iniciativ v OSN činí vlastně progresivnější světový jih, jako například návrh nové Úmluvy o právech starších osob. Jiný příklad, který mohu uvést, je z doby, kdy jsem byl zvláštním zpravodajem OSN pro otázky mučení. Když jsem zjistil, do jaké míry je mučení rozšířené v detenčních zařízeních v různých zemích, navrhnul jsem vytvoření speciální úmluvy týkající se práv zadržovaných. A mnoho států v Latinské Americe, v Africe a Asii tuto myšlenku podpořilo, ale byla to EU a USA, kteří byli proti.

Myšlenka vytvoření Světového soudu pro lidská práva se stala součástí takzvané Švýcarské iniciativy. Můžete vysvětlit, o co se jednalo a jak podpořila tuto myšlenku?

Švýcarská vláda vytvořila tzv. Panel významných osobností za účelem rozvinout lidskoprávní agendu k příležitosti 60. výročí přijetí Všeobecné deklarace lidských práv v roce 2008. Vytvořená agenda nazvaná *Protecting Dignity* se zaměřovala na řadu lidskoprávních témat, a také zahrnula myšlenku vytvořit Světový soud pro lidská práva jako součást této

agendy. Toto bylo dále prosazováno švýcarskou vládou, stejně jako Norskem, které ji silně podporovalo. Tyto země později také daly dohromady malou skupinu podobně smýšlejících států z různých regionů, které danou myšlenku podporovaly.

Bohužel, skutečné nadšení se však neobjevilo. Později se švýcarská vláda změnila, stejně jako velvyslanec v Ženevě, který tuto myšlenku velmi podporoval. Navíc bylo dané téma převálcováno událostmi jako Arabské jaro a dalšími, a Rada OSN pro lidská práva je nyní zcela pohlcena jednáními typu krizového managementu. Proto je těžké takovou do budoucna hledící agendu v těchto časech realizovat.

Proč si myslíte, že je tak důležité zefektivnit a posílit mechanismus individuálních stížností před současnými smluvními výbory?

Je důležité říci, že proběhl dlouhý proces reformy lidskoprávních smluvních výborů. Výsledkem je však velmi skromná reforma smluvních výborů, mírně zefektivňující proceduru podávání zpráv států, ale ve skutečnosti neřešící problémy rozrůstání smluvních výborů na jedné straně a velmi slabý mechanismus rozhodování individuálních stížností na straně druhé.

Zdá se tedy, že individuální stížnosti nejsou v OSN vnímány jako hlavní způsob podpory a ochrany lidských práv. Ale individuální stížnosti jsou velmi důležité ve dvou směrech. Zprvu mají roli přinášející úlevu žadateli. A zadruhé způsob, jakým soud rozhodne individuální případy, má dalekosáhlé důsledky pro výklad určitých smluvních ustanovení. Vezměme si třeba případy před ESLP v 90. letech ohledně mučení a nucených mizení v Turecku, které měly silný dopad a rozhodně situaci v Turecku zlepšily. Také si uvědomme, čeho dosáhl Interamerický soud pro lidská práva s ohledem na hrubá porušování lidských práv, ke kterým docházelo v 70. a 80. letech, nebo v oblasti ochrany práv původního obyvatelstva, jehož činnost skutečně přispěla ke zlepšení celkové situace v oblasti lidských práv v Latinské Americe. Tudíž prostřednictvím strategické litigace lze dosáhnout mnohého, ale nikoliv před výborem, který nemůže vydávat právně závazné rozsudky.

Podporuje například EU a její členské státy takovou reformu?

Byl jsem předsedou tzv. COST Action, výzkumného programu financovaného EU ohledně role Evropské unie v reformě systému OSN pro ochranu lidských práv, a v našich společných doporučeních

Budova vídeňské univerzity [2]

byla myšlenka zřízení Světového soudu pro lidská práva opět velmi významná. Pamatuji si, že jsme přijeli do Bruselu a představili naše doporučení Zvláštnímu zástupci EU pro lidská práva, Evropskému parlamentu a Komisi. A byla opět velmi pozitivně přijata, ale nic moc se dle mých znalostí neudělalo ve smyslu, že by EU jako instituce podpořila tuto myšlenku v OSN.

Na druhou stranu by to neměla být severská iniciativa. Pokud bychom skutečně chtěli přinést rezoluci k Radě OSN pro lidská práva týkající se přípravy vzniku Světového soudu pro lidská práva – a my jsme vytvořili statut soudu, který by mohl být brán jako startovací bod pro vyjednávání – mohlo by to být úspěšné pouze, pokud bychom měli podporu od států ze všech světových regionů. Tedy měla by to být multiregionální podobně smýšlející skupina. Proto pokud by byly na palubě země jako Jižní Afrika, Brazílie, Indonésie apod., potom by návrh měl šanci být v budoucnu realizován.

Jinou, a možná vhodnější variantou, je rozvinout tuto myšlenku v rámci větší konference, ideálně na třetí Světové konferenci o lidských právech.

Máte nějaké informace od států s jiným kulturním zázemím, zdali by tuto myšlenku podpořili? Jaké pro ně mohou být hlavní důvody pro podporu takové institucionální reformy?

V době Švýcarské iniciativy se zdálo, že vlády států jako Uruguay, Costa Rica, Katar, Kazachstán, a do určité míry Indonésie, budou mít zájem myšlenku podpořit. Ale to bylo vše.

V tomto ohledu je důležité zmínit, že tato myšlenka jde mnohem dále než ESLP, který ve skutečnosti přivádí k odpovědnosti pouze státy, a to za porušení občanských a politických práv. My zahrnujeme také ekonomická, sociální a kulturní práva, která jsou mnohem více předmětem zájmu států světového jihu. Také se snažíme vytvořit podněty pro nadnárodní korporace, aby přijaly závaznou jurisdikci

soudu. Vezměte si například, čeho se Shell dopouštěl v Nigérii, nebo vykořisťování původního obyvatelstva ze strany Exxonu v Ekvádoru apod. Pokud by tyto typy významných případů mohly být řešeny před Světovým soudem pro lidská práva, který by měl v kompetenci rozhodnout o kompenzaci obětem, mohlo by to mít skutečný dopad na zlepšení situace lidských práv těchto obětí.

Samozřejmě to je dlouhodobá strategie a je otázkou, proč by nadnárodní korporace měly dobrovolně prohlásit, že se budou řídit rozsudky Světového soudu pro lidská práva. Ale již dnes máme *Global Compact*, máme *Ruggie framework of business and human rights*, takže existuje řada důvodů, proč by korporace, které vytváří korporátní politiku sociální odpovědnosti, měly chtít patřit do takového klubu.

Jan Lhotský a Manfred Nowak [3]

V dubnu 2016 organizuje Evropská společnost pro mezinárodní právo konferenci v Curychu k 50. výročí přijetí Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (ICCPR) a Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech (ICESCR). Myslíte si, že je pravděpodobné, že by v blízké budoucnosti nastal nějaký zlom směrem k realizaci daného návrhu, nebo tato myšlenka pravděpodobně zůstane pouze akademickým tématem?

Myslím si, že 50. výročí přijetí Paktů by mělo vést k zásadní analýze fungování současného systému založeného na dvou Paktech a ostatních úmluvách. Mnoho rysů současného systému odráží ducha studené války. Po skončení studené války jsme v roce 1993 měli Vídeňskou Světovou konferenci lidských práv jako reakci na dané změny. Vlastně si myslím, že jsme v letech po roce 1989 zmeškali historické okno příležitosti ke skutečnému založení světového společenství a mezinárodního ekonomického a sociálního řádu, jak se předpokládá v článku 28 Všeobecné deklarace lidských práv z roku 1948. A následky vidíme dodnes. Žijeme ve světě krizí

různého druhu, včetně hluboké krize lidských práv. Tedy dle mého názoru, rok 2016, kdy oslavíme 50 let Mezinárodní listiny práv, je dobrým rokem se zamyslet nad tím, co jsme vlastně v té době chtěli.

Tedy podle Vašeho názoru by ten správný moment stále mohl přijít?

Já prosazuji, že bychom měli mít další – třetí – Světovou konferenci lidských práv v roce 2018, což bude 70 let po přijetí Všeobecné deklarace lidských práv, 25 let po Vídeňské konferenci lidských práv a 50 let po první Světové konferenci lidských práv v Teheránu v roce 1968. Tedy jde o velmi symbolický rok. Třetí Světová konference lidských práv by se mohla uskutečnit někde v arabském světě nebo v Africe či Latinské Americe, a byla by velmi dobrým fórem, na kterém bychom mohli diskutovat a prosazovat myšlenku vytvoření Světového soudu pro lidská práva.

Je nezbytné říci, že v současné době je komplikované politické prostředí pro tak dalekosáhlé, do budoucna orientované strukturální reformy, ale jsem hluboce přesvědčen, že nastane čas, kdy se na tom státy shodnou.

Vlastně to bylo podobné s Mezinárodním trestním soudem. Návrh na jeho vytvoření nalezneme již v roce 1948 v úmluvě týkající se genocidy, a poté následujících 50 let zde nebylo nic kvůli studené válce. Až v devadesátých letech 20. století to bylo konečně možné, takže nyní máme Mezinárodní trestní soud – samozřejmě není ideální, ale je to velký krok kupředu k potrestání jednotlivých pachatelů mezinárodních zločinů.

A totéž se týká Vysokého komisaře OSN pro lidská práva – to byl starý uruguayský návrh ze 40. let, který byl během studené války mrtvý. V roce 1993 bylo však zapotřebí něco důležitého, co vzejde z Vídeňské konference lidských práv. Během poslední noci státy konečně souhlasily a od roku 1994 máme Úřad Vysokého komisaře OSN pro lidská práva. A já jsem přesvědčen, že to byl velký krok vpřed v rozvoji agendy lidských práv v rámci OSN.

Jinými slovy, dvě ze tří strukturálních idejí datující se zpět do 40. let minulého století byly implementovány v 90. letech, a třetí nikoliv. Myslím si tedy, že čas nadešel rovněž pro Světový soud pro lidská práva, i když to potrvá trochu déle.

Fotografie

- [1] Profesor Manfred Nowak, autor: Jan Lhotský
- [2] Budova vídeňské univerzity, autor: Jan Lhotský
- [3] Jan Lhotský a Manfred Nowak, zdroj: Jan Lhotský

Judikatura Ústavního soudu v roce 2015 – vlivy ESLP a nové trendy

Lubomír Majerčík
vedoucí analytického odboru Ústavního soudu

Je obtížné shrnout rozhodovací činnost Ústavního soudu za jeden rok do pár vět, výroční bilančování však připouští nezbytnou míru (subjektivně podmíněného) zobecnění. Rok 2015 se dá charakterizovat třemi novými tématy: povinné očkování, přezkum diskriminace a povinnost vést účinné vyšetřování.

Mimo tyto široké kategorie patří k zajímavým rozhodnutím se zahraničním přesahem také nález k ústavnosti pětiprocentní uzavírací klauzule pro volby do Evropského parlamentu (Pl. ÚS 14/14, návrh Nejvyššího správního soudu zamítnut) či k otázce parlamentní indemnity v souvislosti s výroky poslance učiněné na síti Facebook (I. ÚS 3018/14, stížnost trestně stíhaného poslance Otto Chaloupky zamítnuta).

Očkovat, ale

Už v lednu 2015 plénum rozhodlo (Pl. ÚS 16/14, Pl. ÚS 19/14), že zájem na ochraně veřejného zdraví představuje natolik legitimní cíl a je sledován dostatečně vhodnými legislativními prostředky v podobě povinného očkování, že převažuje nad zásahem do fyzické integrity jedince či jeho práva na ochranu soukromého a rodinného života. Tato východiska byla vztažena i na povinnost očkovat jako podmínku pro přijetí do mateřské školy.

Plénum otevřeně připustilo: „Podrobení se očkování dítěte před jeho přijetím do mateřské školy lze považovat za akt sociální solidarity, který nabývá svého významu s rostoucím množstvím očkováných dětí v kolektivech těchto předškolních zařízení. Naopak jako na sociální nespravedlnost by bylo možné nahlížet na případy, pokud by určitá skupina dětí přijatých do předškolních zařízení odmítala bez závažných důvodů očkování, a čerpala tak výhody vyplývající z úspěšnosti vakcinace, resp. z ochoty ostatních dětí navštěvujících předškolní zařízení vzít na sebe ono minimální riziko, které z očkování plyne.“

Tuto judikatorní linii ale poněkud relativizoval senátní nález z prosince (I. ÚS 1253/14), který

upřednostnil světskou výhradu svědomí a shledal, že za přísně stanovených podmínek není nutné pokutovat rodiče nezletilého dítěte za spáchání přestupku na úseku zdravotnictví. Povinností očekávat se ve stížnostech proti České republice zabývá už i Evropský soud pro lidská práva (stížnost 47621/13 a další), poslední dějství tohoto sporu proto zůstává nadále otevřené.

Jak posuzovat diskriminaci?

Šest let od účinnosti antidiskriminačního zákona stále není k dispozici početná judikatura z tohoto zákona vycházející, na což v uplynulém roce upozornila ve své rozsáhlé zprávě i veřejná ochránkyně práv. I k Ústavnímu soudu se diskriminační kauzy dostávaly jen pomalu. V roce 2015 se jim věnoval především na poli spravedlivého procesu, čili zda obecné soudy řádně vyhodnotily námitky diskriminace vznášené stěžovateli. Tematicky se jednalo o problematiku přidělování bytů (I. ÚS 1891/13), pracovněprávní vztahy (III. ÚS 880/15), přístup ke službám – ubytování v hotelu (III. ÚS 1213/13) nebo umístování romských dětí do zvláštních škol (III. ÚS 1136/13). Pouze v posledně jmenovaném případě Ústavní soud námitkám stěžovatele nevyhověl, v ostatních ukázal obecným soudům směr, jak dále postupovat. Protože ale poslední případ připomíná slavnou štrasburskou věc *D. H. proti České republice*, můžeme opět očekávat stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva.

Povinnost řádně vyšetřit

Z Evropské úmluvy nevyplývají jen hmotněprávní povinnosti, ale často i povinnost řádně vyšetřit důvodné podezření (tzv. hájitelné tvrzení), že došlo k porušení některého z nejvýznamnějších práv. Na takovéto vyšetřování Evropský soud pro lidská práva klade přísné požadavky: mělo by být nezávislé a nestranné, důkladné a dostatečné, rychlé a podrobené kontrole veřejností. Nejedná se nicméně o povinnost výsledku, nikdo nemusí být nakonec odsouzený, pouze o povinnost náležitě péče.

V náleзовé judikatuře Ústavního soudu bylo účinné vyšetřování rozpracováno také teprve v uplynulém roce. Stalo se tak hned v několika oblastech – právo na život (I. ÚS 1565/14), právo nebyť mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo

ponižujícím zacházení nebo trestu (I. ÚS 860/15) či právo na osobní svobodu a nebýt podroben nuceným pracím nebo službám (II. ÚS 3626/13). Počátky této judikatury lze vysledovat do usnesení z roku 2013 v případě práva na život (I. ÚS 2886/13) a z roku 2014 k ochraně majetku (I. ÚS 3888/13, I. ÚS 2486/14) a práva na nedotknutelnost osoby a soukromí (I. ÚS 4019/13). Ve všech loňských nálezech konstatoval Ústavní soud porušení povinnosti vést účinné vyšetřování, podobné závěry vůči ČR se množí i ze strany ESLP. Je to jen důkazem toho, že principy ústavního pořádku dopadají nejen na soudu, ale také na policii a státní zastupitelství.

Statistiky

Data o judikatorní činnosti dokládají, že počet návrhů na zahájení řízení k Ústavnímu soudu kulminoval v roce 2012, kdy jich dorazilo 4 943, a od té doby setrvale klesají až k loňským 3 892. Ústavní soud vynesl v uplynulém roce celkem 3 853 roz-

hodnutí, což je sice pokles oproti minulému roku, zároveň se ale nepatrně zvýšila šance stěžovatelů na meritorní rozhodnutí. Bylo vyneseno 222 nálezů, což činí 6 % všech rozhodnutí. U nejvíce z nich byl zpravodajem soudce Šimíček (28), nejméně jich vynesli (každý po 9) soudci Suchánek, Uhlíř a soudkyně Formánková, již ale v průběhu roku vypršel mandát.

V nynějším roce můžeme očekávat další mediálně zajímavé kauzy – přezkum ústavnosti zákazu osvojení dítěte registrovanými partnery a přezkum archivního zákona optikou ochrany osobních údajů. Především však lze očekávat jistou stabilizaci v důsledku ukončení obměny složení Ústavního soudu.

Fotografie

[1] Ústavní soud ČR, autor: Millenium187, zdroj: Wikimedia Commons

Ústavní soud ČR [1]

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Bývalý prezident Pobřežia Slonoviny pred Medzinárodným trestným súdom

Katarína Hukelová

Laurent Gbagbo je prvou bývalou hlavou štátu, ktorá je obžalovaná pred Medzinárodným trestným súdom. Spolu s ním je obžalovaný aj bývalý minister jeho vlády a vodca ozbrojenej milície Charles Blé Goudé.

Na Medzinárodnom trestnom súde (MTS) bol v posledný januárový týždeň zahájený proces s bývalým prezidentom Pobřežia Slonoviny Laurentom Gbagbom a bývalým členom jeho vlády Charlesom Blé Goudém. Obaja sú obžalovaní zo zločinov proti ľudskosti, konkrétne z vraždy, znásilnenia, iného sexuálneho násillia a neľudského zaobchádzania a z prenasledovania.

Spáchanie zločinov podľa medzinárodného práva sa viaže na povolebné obdobie od decembra 2010 do apríla 2011, kedy prezidentské voľby na Pobřeží Slonoviny vyhral Gbagbov rival Alassane Ouattara. Odmietnutie opustiť prezidentský úrad Laurentom Gbagbom viedlo k päť mesačnému násilliu, počas ktorého dochádzalo k ozbrojeným stretom medzi prívržencami oboch politikov, výsledkom čoho bolo viac než tritisíc mŕtvych. Nebolo výnimkou, že progbagbovské bojové oddiely ubili na smrť tehlami prívržencov Ouattaru, popravovali ich guľkou do hlavy alebo ich zaživa upalovali. Ofenzíva zo strany Ouattaru nezostala Gbagbovi nič dlžná, nakoľko od marca 2011 v snahe získať kontrolu nad krajinou vyvražďovali civilné obyvateľstvo z etnických skupín spojených s Gbagbom.

V apríli 2011 bol Gbagbo spolu so svojou manželkou Simone autoritami Pobřežia Slonoviny zatknutý a uväznený. Vo väzbe zotrval až do novembra, kedy bol prevezený do Haagu. Blé Goudé sa po vydaní zatykača zo strany MTS vyše rok a pol skrýval v Ghane a to až do januára 2013, kedy bol zatknutý a odovzdaný do Haagu.

Od Gbagbovho transferu do Holandska po začiatok hlavného pojednávania v januári 2016 uplynul značne dlhý čas. Vo februári 2013, kedy senát pre

Laurent Gbagbo [1]

prípravné konanie (Pre-Trial Chamber) rozhodoval o potvrdení obvinenia voči Gbagbovi, sa uzniesol, že úrad prokurátora nepredložil dostatočné dôkazy na potvrdenie obvinení. Namiesto odmietnutia prípadu, však sudcovia poskytli prokurátorom viac času ako aj zoznam oblastí, ktoré si vyžadovali doplniť dokazovanie. Následne v júni 2014 po doplnení dodatočných dôkazov boli obvinenia proti Laurentovi Gbagbovi potvrdené. Obvinenia voči Charlesovi Blé Goudém boli potvrdené o niečo neskôr, v decembri 2014. MTS v marci 2015 rozhodol o spojení týchto dvoch prípadov, keďže údajné činy, ktoré sú obom obžalovaným kladené za vinu sú úzko prepojené.

Proces s Laurentom Gbagbom a Charlesom Blé Goudém síce začal, ale zatiaľ žiaľ neboli vznesené

obvinenia, ani nebol vydaný zatykač na prezidenta Ouattaru a jeho prívržencov, ktorí sa v rovnakej miere dopúšťali zločinov ako „Gbagbovci“. MTS to vysvetľuje tým, že sa chce sústrediť na dokončenie prípadu proti Gbagbovi a Blé Goudému, avšak táto situácia nevrhá dobré svetlo na nestrannosť MTS, ktorú tak vehementne zdôrazňuje.

Zdroje

Burke, J.: Former Ivory Coast president on trial for “unspeakable” crimes, *The Guardian*, 28. január 2016 (<http://www.theguardian.com/world/2016/jan/28/former-ivory-coast-president-on-trial-for-unspeakable-crimes>).

Human Rights Watch: The Laurent Gbagbo and Charles Blé Goudé Trial, Human Rights Watch, 25. január 2016 (<https://www.hrw.org/news/2016/01/25/laurent-gbagbo-and-charles-ble-goude-trial>).

ICC: The Prosecutor v. Laurent Gbagbo and Charles Blé Goudé, International Criminal Court, ICC-02/11-01/15 (https://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/situations%20and%20cases/situations/icc0211/related%20cases/ICC-02_11-01_15/Pages/default.aspx).

ICC: Trial of Laurent Gbagbo and Charles Blé Goudé opens at ICC, International Criminal Court, Press Release: 28.1.2016, ICC-CPI-20160128-PR1184 (https://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/press%20and%20media/press%20releases/Pages/pr1184.aspx).

Fotografie

[1] Laurent Gbagbo, autor: Paterne Didi, Názov:, 18. október 2012, www.flickr.com, Creative Commons CC BY 2.0

[2] Mapa Pobřeží slonoviny, autor: Burmesedays 20. január 2010, www.wikimedia.org, Creative Commons CC BY- SA 3.0

Mapa Pobřeží slonoviny [2]

Germain Katanga „na svobodě“

Veronika Bazalová

Mezinárodní trestní soud odsoudil Germaina Katangu, bývalého velitele konžských povstalců, k dvanácti letům vězení. Katanga se jako spolupachatel dopustil válečného zločinu a zločinu proti lidskosti, když jeho lidé v roce 2003 zmasakrovali vesnici Bogoro. Při útoku zahynulo dvě stě vesničanů.

Soud vynesl odsuzující rozsudek v březnu 2014 (blíže viz Bulletin 3/2014, s. 7) a rozhodnutí o délce trestu následovalo o dva měsíce později. Soud neměl dostatek důkazů pro to, aby Katangu usvědčil z přímé účasti na masakru. Původně žalobkyně i Katanga podali proti rozhodnutí o vině odvolání, které ovšem následně stáhli a rozsudek se tak stal konečný.

Průběh soudního řízení mezi lety 2007 a 2014 strávil Katanga ve vazební věznici v Haagu. Celkově šlo o šest let a devět měsíců a tato doba se mu odečetla od uloženého trestu.[1] Krátce po rozhodnutí o vině tak byl Katangův trest předmětem soudního přezkumu s cílem rozhodnout o případném snížení trestu.

Římský statut totiž stanoví, že pokud odsouzená osoba vykoná dvě třetiny trestu, soud přezkoumá, zda nastaly důvody ke snížení trestu. Rozhodujícími faktory pro snížení trestu je spolupráce odsouzeného se soudem při vyšetřování a stíháních, jeho dobrovolná pomoc při výkonu rozsudků v jiných případech nebo jiné zřejmé a výrazné změny okolností (čl. 110 Římského statutu). Tyto poslední uvedené okolnosti specifikuje Jednací a důkazní řád. Konkrétně se tím má na mysli chování odsouzeného, které ukazuje na odluku (*dissociation*) od spáchaného zločinu, vyhlídky jeho resocializace, nápravné činy odsouzeného směřující vůči obětem zločinu nebo zhoršený zdravotní a psychický stav odsouzeného či jeho pokročilý věk (pravidlo 223 Jednacího a důkazního řádu).

Soud rozhodoval v tomto režimu poprvé ve své historii právě v Katangově případě v listopadu 2015. Senát tří soudců rozhodl o snížení jeho trestu o tři roky a osm měsíců.[2] Svůj trest tak Katanga dovršil dne 16. ledna 2016. Soudci přihlédli především k tomu, že Katanga se soudem nadále spolupracoval a že opakovaně a veřejně převzal odpovědnost za své zločiny a vyjádřil lítost obětem svých zločinů.

Germain Katanga při vyhlášení rozhodnutí o délce trestu [1]

Soudní senát při vyhlášení rozhodnutí o vině [2]

Nesmí zůstat bez povšimnutí ani to, že konec svého trestu si Katanga odpykával ve věznici v Demokratické republice Kongo (dále jen “Kongo”). Soud v prosinci 2015 určil Kongo jako stát, ve kterém se vykoná trest odnětí svobody (čl. 103 Římského statutu). A to nikoli pouze pro Germaina Katangu, ale i pro dalšího odsouzeného Thomase Lubangu Dyllo. Stalo se opět poprvé v historii soudu, že odsouzené převzala země jejich původu pro výkon trestu.

V lednu 2016 skončil Katangovi trest uložený Mezinárodním trestním soudem, ale na svobodu se

nedostal. Konžský Nejvyšší vojenský soud (*Haute Court Militaire*) jej totiž chce stíhat pro další zločiny, které v zemi spáchal v letech 2002 až 2005. Jedním z nich je například zabití devíti členů mírové operace OSN v regionu Ituri v roce 2005. A to i přesto, že konžské úřady při předání Katangy do Haagu v roce 2007 uvedly, že všechna obvinění vůči němu jsou již ukončená. Aby Kongo mohlo Katangu z těchto zločinů stíhat, musí si ovšem vyžádat souhlas Mezinárodního trestního soudu. Katangův další osud tak není ještě vůbec jasný.

Poznámky

- [1] Rozhodnutí o délce trestu včetně posouzení doby strávené ve vazbě je dostupné na <https://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc2085437.pdf>.
- [2] Rozhodnutí o snížení trestu je dostupné na <https://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc2145522.pdf>.

Zdroje

Germain Katanga's sentence reduced and to be completed on 18 January 2016, International Criminal Court, 13. listopadu 2015, (https://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/press%20and%20media/press%20releases/Pages/pr1174.aspx).

Katanga to Remain in DRC Prison, News24, 18. ledna 2016, (<http://www.news24.com/Africa/News/katanga-to-remain-in-drc-prison-20160118>).

Kay, A. *Katanga Produced Before Haute Court Militaire in the Democratic Republic of Congo*, International Criminal Law Bureau, 3. února 2016, (<http://www.internationallawbureau.com/index.php/katanga-produced-before-haute-court-militaire-in-the-democratic-republic-of-congo/>).

Thomas Lubanga Dyilo and Germain Katanga transferred to the DRC to serve their sentences of imprisonment, International Criminal Court, 19. prosince 2015, (https://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/press%20and%20media/press%20releases/Pages/pr1181.aspx).

Fotografie

- [1] Germain Katanga při vyhlášení rozhodnutí o délce trestu, autor: International Criminal Court, www.flickr.com, 23. května 2014, © ICC-CPI
- [2] Soudní senát při vyhlášení rozhodnutí o vině, autor: International Criminal Court, www.flickr.com, 7. března 2014, © ICC-CPI
- [3] Inaugurace nové budovy konžského Ústavního soudu, Státní rady a Nejvyššího vojenského soudu, autor: MONUSCO Photos, www.flickr.com, 20. února 2015, CC BY-SA 2.0

Inaugurace nové budovy konžského Ústavního soudu [3]

Svěddecké výpovědi v kauze Ruto prohlášeny za nepřipustné

Petr Pospíšil

Mezinárodní trestní soud vynesl v pátek 12. února 2016 nové rozhodnutí, kterým změnil původní verdikt ohledně přípustnosti svědeckých výpovědí jakožto důkazů proti keňskému viceprezidentovi Williamu Rutovi a novináři Joshuovi Arapu Sangovi.

William Ruto má za sebou bohatou politickou dráhu a je jedním z vážných kandidátů na post příštího prezidenta Keni. Mezinárodní trestní soud (MTS) řeší jeho případ od září 2013. Proti Rutovi bylo vzneseno obvinění ze zločinů proti lidskosti, ke kterým mělo dojít v povolebním období v letech 2007-2008 a za které měl nést Ruto zodpovědnost. Při násilnostech tehdy zahynulo 1200 až 1300 lidí a dalších šest set tisíc přišlo o střechu nad hlavou. Žurnalista Sang byl obviněn z toho důvodu, že zneužíval rozhlasové vysílání k organizaci násilných akcí proti odpůrcům Ruta.

Přípustnost svědeckých výpovědí pěti svědků byla na podzim napadena ze strany obhájců obviněných Ruta a Sanga se zdůvodněním, že obhajobě nebylo umožněno svědky podrobit křížovému výslechu, což poškozují právo na spravedlivý proces obviněných. Odvolací komora MTS ve svém nynějším rozhodnutí jednomyslně vyhodnotila tyto procesní námítky jako opodstatněné. Případ nese nápadné podobnosti s případem současného keňského prezidenta Uharu Kenyatty, jenž byl také řešen na půdě MTS, řízení bylo nakonec v roce 2014 zastaveno taktéž na bázi zpětného zpochybnění přípustnosti důkazů, přičemž obžaloba byla v reakci na to stažena.

Nyní musí prokuratura přijít s novými důkazy, v opačném případě hrozí, že kauza Ruto bude sledovat stejný osud jako případ Kenyatta. V obou případech obžaloba tvrdila, že ke změně svědeckých výpovědí došlo v důsledku nátlaku, zastrašování a úplatkářství.

William Ruto [1]

Podle prvních reakcí se v důsledku nejnovějšího procesního rozhodnutí v kauze Ruto rapidně zvýšila pravděpodobnost, že případ nakonec skončí osvobozením obžalovaných. Mark Kersten z univerzity v Torontu prohlásil, že „případ je nyní v kómatu a možná se nikdy nezotaví“.

Rozhodnutí bylo naopak přivítáno politickými představiteli afrických států a zejména Keni samotné. Ze současných deseti situací projednávaných MTS se devět z nich týká zločinů podle mezinárodního práva, k nimž mělo dojít právě na tomto kontinentu, což posiluje všeobecný odpor ze strany řady afrických představitelů vůči MTS.

Zdroje

Ruto and Sang case: ICC Appeals Chamber reverses Trial Chamber V(A)'s decision on admission of prior recorded testimony, ICC, 12. února 2016 (https://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/press%20and%20media/press%20releases/Pages/pr1189.aspx).

Kenya's William Ruto wins ICC witness ruling, BBC, 12. února 2016 (<http://www.bbc.com/news/world-africa-35563556>).

Kenya's Ruto wins key ICC witness appeal, Yahoo News, 12. února 2016 (<https://www.yahoo.com/news/kenyas-ruto-wins-icc-appeal-against-using-recanted-162612428.html>).

Global court judges exclude testimony in boost for Kenya's Ruto, Reuters, 12. února 2016 (<https://www.yahoo.com/news/kenyas-ruto-wins-icc-appeal-against-using-recanted-162612428.html>).

Ruto and Sang Defense Want Trial Chamber Decision on Witness Statements Reversed, International Justice Monitor, 11. února 2016 (<http://www.ijmonitor.org/2016/02/ruto-and-sang-defense-want-trial-chamber-decision-on-witness-statements-reversed/>).

Fotografie

- [1] William Ruto, autor: WTO, www.flickr.com, 1. října 2014, CC BY-SA 2.0
- [2] William Ruto při státní návštěvě s Hillary Clintonovou, autor: State Department, www.flickr.com, 5. srpna 2009, CC BY-SA 2.0

William Ruto při státní návštěvě s Hillary Clintonovou [2]

2) Evropský systém ochrany lidských práv

Súkromie alebo práca?

Erik Kotlárík

Európsky súd pre ľudské práva v Štrasburgu dňa 12. januára 2016 v prípade *Bărbelescu proti Rumunsku* rozhodol, že ak zamestnávateľ za určitých okolností svojmu zamestnancovi kontroluje elektronickú komunikáciu, nejedná sa o porušenie práva na rešpektovanie súkromného života.

Dňa 12. januára rozhodol Európsky súd pre ľudské práva v prípade *Bărbelescu proti Rumunsku*. Rozsudok je významný predovšetkým z dvoch dôvodov. Po prvé, rieši sa v ňom horizontálna aplikácia ľudských práv, teda spor medzi dvoma súkromnými osobami a nie medzi jednotlivcom a štátom. Po druhé, upravuje podmienky na výkon práv v asymetrickom vzťahu medzi zamestnávateľom a zamestnancom.

Faktická situácia

Navrhovateľ bol zamestnancom spoločnosti, a na jej žiadosť si založil firemný účet Yahoo Messenger. Zároveň bol navrhovateľ zo strany zamestnávateľa poučený, že firemný telefón, počítač, kopírovačku ani fax nemôže používať na iné ako služobné účely. Po určitom čase zamestnávateľ upozornil navrhovateľa, že používa konto na Yahoo Messenger na súkromnú komunikáciu. Navrhovateľ to poprel, a následne zamestnávateľ predložil prepis jeho komunikácie na Yahoo Messenger, ktorý obsahoval aj konkrétne texty správ týkajúce sa intímneho a rodinného života. Navyše zamestnávateľ ich dal k nahliadnutiu ostatným zamestnancom. Z prepisu komunikácie jednoznačne vyplývalo, že navrhovateľ používal Yahoo Messenger aj na súkromné záležitosti v rozpore s firemnými predpismi. Na základe týchto zistení s ním zamestnávateľ ukončil pracovnoprávny pomer z dôvodu porušenia pracovnej disciplíny.

Pred rumunským súdom navrhovateľ tvrdil, že zamestnávateľ svojím postupom porušil jeho právo na ochranu listového tajomstva zakotvené v Rumunskej ústave a trestnom zákone. Rumunské súdy však rozhodli, že postup zamestnávateľa, ktorý čítal elektronické správy svojho zamestnan-

Kenz magnified [1]

ca, bol správny. Podľa súdov zamestnávateľ nemal inú možnosť ako overiť, či zamestnanec skutočne používa konto na Yahoo Messenger počas svojej pracovnej doby výlučne na pracovné účely.

Rozhodnutie rumunského súdu

Navrhovateľ tvrdil, že postup zamestnávateľa, ktorý mu kontroloval korešpondenciu predstavuje porušenie práva na ochranu listového tajomstva a súkromia v zmysle článku 8 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv („EDLP“) a obrátil sa preto na Európsky súd pre ľudské práva v Štrasburgu („ESLP“).

V uvedenom prípade mal podľa navrhovateľa pochybiť Rumunský štát, ktorý nedostatočne chránil súkromie zamestnanca proti zásahom zamestnávateľa. Nejednalo sa teda o aktívny zásah štátu do práv a slobôd, ale o jeho pasivitu pri ich ochrane.

ESLP na strane zamestnávateľa

ESLP však v tomto prípade nekonštatoval porušenie EDLP. Rozhodujúce boli nasledujúce tri argumenty. Po prvé, zamestnanec si bol vedomý skutočnosti, že ho zamestnávateľ monitoruje. Po druhé, zamestnanec skutočne vo svojom pracovnom čase písal súkromné správy. Po tretie, zamestnávateľ údajne nemal inú možnosť ako zistiť, či zamestnanec nepoužíva e-mail na iné ako služobné účely.

V prípade prvého argumentu bolo rozhodujúce, že zamestnanec bol oboznámený s tým, že vo svojej práci nemôže používať firemné prostriedky na súkromné účely. Z tohto zákazu malo byť zrejmé, že zamestnávateľ bude skutočne sledovať, či sa zamestnanec venuje iba svojej práci. Rozhodujúci bol taktiež fakt, že spoločnosť nedávno ukončila pracovný pomer s iným zamestnancom práve z dôvodu, že sa nevenoval počas pracovného času výlučne služobným záležitostiam.

Z predložených dôkazov bolo jasné, že zamestnanec porušil svoju povinnosť k zamestnávateľovi nakoľko si vybavoval v pracovnom čase súkromné záležitosti. Zároveň navrhovateľ nepodal uspokojivé vysvetlenie, prečo na tieto súkromné účely Yahoo Messenger využíval počas pracovného času.

ESLP ďalej konštatoval, že čítanie e-mailovej komunikácie zamestnanca predstavovalo jediný spôsob kontroly. Podľa ESLP zamestnávateľ nemohol očakávať, že na pracovnom konte nájde súkromnú korešpondenciu zamestnanca. Okrem toho zamestnávateľ prezrel iba obsah Yahoo Messenger a nie celý obsah počítača. Zásah do súkromia bol teda primeraný a proporčný sledovanému cieľu – v tomto prípade ochrane záujmov zamestnávateľa.

Disent na strane zamestnanca

K väčšine sudcov sa nepripojil len jediný z nich. Jeho najpresvedčivejším argumentom bolo tvrdenie, že zamestnanec nebol s monitorovaním oboznámený. K preukázaniu skutočnosti, že za-

mestnávateľ o monitorovaní informoval mal slúžiť dokument, ktorý nebol zamestnancom podpísaný. Ak sa zamestnávateľ rozhodne sledovať zamestnanca, musí ho s touto skutočnosťou oboznámiť, pričom musí presne stanoviť rozsah sledovania.

V disente je ďalej zdôraznené, že v súčasnej dobe nie je možné urobiť striktnú deliacu čiaru medzi domovom a pracou. Prekročením prahu svojho domu teda zamestnanec nezanecháva za dverami všetko svoje súkromie. Zákaz používať počítač na iné ako služobné účely predstavuje značne drastické obmedzenie. Oveľa logickejšie je použitie filtrov, ktoré neumožňujú návštevu niektorých stránok.

Rovnako dissent nesúhlasí s tým, že zásah do práva na ochranu súkromia bol proporčný. Zamestnávateľ nielenže urobil prepis celej korešpondencie obsahujúcej intímne detaily, ale rozšíril tento výpis medzi ostatných zamestnancov. Úplne by postačovalo, ak by konfrontoval navrhovateľa s výpisom obsahujúcim základné údaje, z ktorých by však bolo zjavné, že vo svojom pracovnom čase sa venuje súkromným aktivitám.

Podľa disentu bol aj trest pre zamestnanca v uvedenom prípade príliš tvrdý. Ak zamestnávateľ zistil, že v práci vedie súkromnú korešpondenciu, mal zamestnanca najprv napomenúť, prípadne uložiť sankciu. V uvedenom prípade sa tak nestalo a zároveň nebolo preukázané, že navrhovateľ používaním súkromnej korešpondencie v pracovnej dobe spôsobil zamestnancovi škodu.

Praktický dopad

Principiálne sa s rozhodnutím dá súhlasiť, aj keď oprávnenie zamestnávateľa sledovať elektronickú komunikáciu malo byť stanovené precíznejšie.[1] Zamestnávateľ by mal byť schopný skontrolovať, či zamestnanec nevyužíva značnú časť svojho pracovného času na súkromné účely. Čo prináša uvedený prípad pre právny prax?

Predovšetkým je potrebné, aby zamestnávateľ pri výkone kontroly dodržiaval nasledovné 4 zásady. Po prvé, aby presne stanovil, či a v akom rozsahu môže zamestnanec používať internet na súkromné účely. Po druhé, zamestnávateľ musí s monitorovaním zamestnanca výslovne oboznámiť.[2] Po tretie, pri kontrole musí zamestnávateľ zvoliť také prostriedky, ktoré do súkromia zamestnanca

budú zasahovať v čo možno najnižšej miere. Preto by zamestnávateľ nemal kontrolovať obsah správ, ale mal by sa zamerať na adresátov a na čas, ktorý zamestnanec venoval ich písaniu a nie práci. Po štvrté, podľa Zákona o ochrane osobných údajov môžu byť informácie použité výlučne na účel, za akým boli získané.[3] Zamestnávateľ teda údaje získané monitorovaním zamestnanca môže použiť iba na disciplinárne konanie, prípadne pred súdom. Rozhodne nesmie takéto údaje dať k dispozícii ostatným, napríklad za účelom poníženia zamestnanca.

Aj keď zamestnávateľ môže kontrolovať elektronickú korespondenciu zamestnanca, musí si byť vedomý skutočnosti, že ani v práci zamestnanec celkom nestráca nárok na ochranu súkromia.

Poznámky

[1] Peers, Steven. 2016. Is Workplace Privacy Dead? Comments on the Barbolescu judgment, EU Law Ana-

lysis, (<http://eulawanalysis.blogspot.hu/2016/01/is-workplace-privacy-dead-comments-on.html>)

[2] Nonnemann, František, Sledování aktivity zaměstnance na internetu ve světle aktuální judikatury Evropského soudu pro lidská práva, (<http://www.epravo.cz/top/clanky/sledovani-aktivity-zamestnanca-na-internetu-ve-svetle-aktualni-judikatury-evropskeho-soudu-pro-lidska-prava-100316.html>)

[3] Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění účinném od 1. ledna 2015, § 5 odst. 1 písm. f)

Zdroje

Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva v Štrasburgu zo dňa 12.01.2016, *Barbolescu proti Rumunsku*, číslo sťažnosti 61496/08

Fotografie

[1] Kenz magnified, foto: Steven Smith, Flickr, CC BY 2.0

[2] Transparent screen 1, foto: Andrew Magill, Flickr, CC BY 2.0

Transparent screen 1 [2]

Aktuálně ze Štrasburku!

Lenka Vavrušová, Jana Nováková

V březnovém čísle Bulletinu Centra pro lidská práva a demokratizaci Vám opět přinášíme přehled toho nejdůležitějšího, o co byla obohacena judikatura ESLP v uplynulém měsíci. Jedná se o tři následující rozhodnutí.

Právo na účinný právní prostředek nápravy v případě sexuálního zneužívání

Případ *L. E. proti Řecku* [1] se týkal obchodování s lidmi a nucené prostituce. Stěžovatelka nigerijského původu přijela do Řecka s příslibem práce, po příjezdu jí však kuplíř odebral pas a ona byla nucena přibližně po dobu dvou let vykonávat prostituci. Za tuto činnost byla opakovaně policií zatčena a následně zproštěna viny.

Následně měla být vyhoštěna a byla prozatímně umístěna do detenčního zařízení pro osoby čekající na vyhoštění. Stěžovatelka nejprve podala trestní oznámení proti dvěma kuplířům. Trestní oznámení však bylo zamítnuto, neboť podle spisu nic takové situaci nenasvědčovalo. Následovala žádost o obnovu řízení a stěžovatelka se připojila k vyšetřování jako oběť chtějící odškodnění podle soukromého práva. Řízení bylo do doby zatčení pachatelů pozastaveno, zatčen byl však pouze jeden pachatel, který byl následně usvědčen ze sexuálního vykořisťování stěžovatelky.

Stěžovatelka ve stížnosti namítala nedodržení pozitivních závazků týkající se zákazu otroctví a nucených prací ze strany Řecka, dále nepřiměřenou délku trestního řízení, ve kterém se domáhala soukromoprávního odškodnění, a porušení čl. 13 Evropské úmluvy o lidských právech (dále jen EÚLP) pro neexistenci efektivního prostředku, který by umožňoval získat odškodnění za nepřiměřenou délku řízení.

Podle ESLP v sobě článek 4 EÚLP zahrnuje pozitivní závazky státu týkající se ochrany obětí obchodování s lidmi. Ačkoli řecké právo je v obecné rovině způsobilé těmto závazkům dostát, tak v uvedeném případě tyto závazky nebyly splněny. Stěžovatelka se setkala ze strany policie a dalších orgánů s neochotou při vyšetřování případu a zároveň nebyly naplněny procesní záruky dostupné prostřednictvím národního práva.

Žena jako oběť nucené prostituce [1]

Dále bylo porušeno i stěžovatelčino právo na spravedlivý proces podle článku 6 odst. 1 EÚLP, konkrétně právo na přiměřenou délku řízení. Vyšetřovací fáze případu do nařízení jednání trvala více než dva roky, což vzhledem ke komplexnímu posouzení složitosti případu shledal ESLP za nepřiměřeně dlouhou dobu. Spolu s tím bylo porušeno i právo na účinný právní prostředek nápravy podle článku 13 EÚLP, když se stěžovatelka neměla v dané době žádnou možnost efektivně se domáhat nápravy nepřiměřené délky řízení.

Pracovní povinnost vězňů, kteří dosáhli důchodového věku

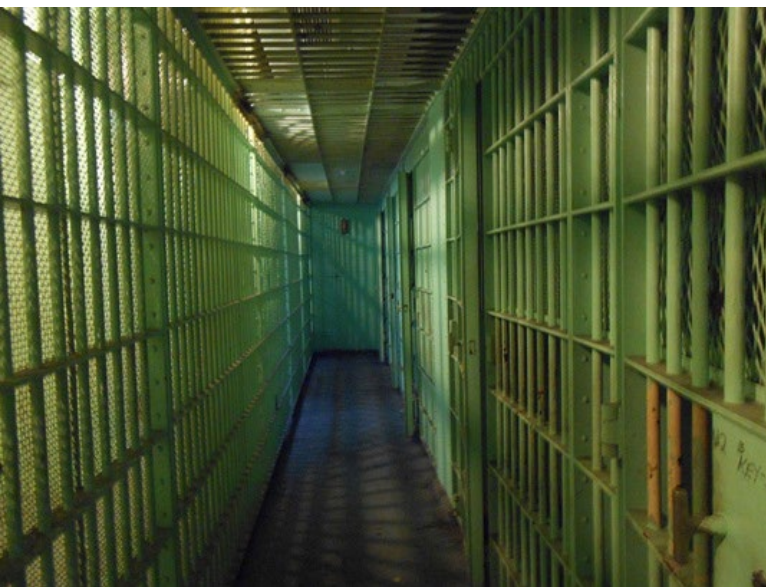
Ve věci *Meier proti Švýcarsku* [2] byl stěžovatel odsouzen k trestu odnětí svobody. Ve výkonu trestu byl stěžovatel povinen účastnit se některých prací – barvení mandal, výroby soch z naplavených dřevin a úklidu své cely. Stěžovatel si požádal o výjimku z této povinnosti, avšak jeho žádost byla zamítnuta. Následně byl pro odmítnutí pracovat odsouzen k přísnějšímu vězeňskému režimu, který spočíval také v zabavení televize a počítače na dobu 14 dnů. Toto rozhodnutí bylo později zrušeno.

Stěžovatel si však před ESLP stěžoval na to, že byl nucen ve výkonu trestu pracovat, přestože již dosáhl důchodového věku. Otázka povinnosti pracovat ve vězení po dosažení důchodového věku byla ESLP předložena poprvé. ESLP se musel zabývat tím, zda v daném případě nešlo o nucenou práci, jež je zapovězena článkem 4 EÚLP.

Přestože měl stěžovatel vykonávat práce pod pohrůzkou trestu, ESLP shledal, že povinnost vězňů pokračovat v práci i po dosažení důchodového

věku je součástí účelu omezení škodlivých účinků jejich zadržování. S ohledem na povahu práce vykonávané vězni, kteří již dosáhli důchodového věku, se trest nevztahuje na všechny zadržované ve stejné míře, ale je upraven v závislosti na jejich zdraví a schopnosti pracovat. V případě pracovní neschopnosti potvrzené lékařem, vězeň trestu pro neplnění pracovních povinností unikne. Pokud jde o konkrétní případ stěžovatele, jemu uložené úkoly plně odpovídaly aktivitám přiměřeným jeho věku a fyzickým schopnostem. Kromě toho měl stěžovatel pracovat pouze asi tři hodiny denně.

Nadto povinnost vykonávat práci ve vězení, a to i po dosažení důchodového věku lze považovat za práci běžně požadovanou při výkonu trestu ve smyslu článku 4 odst. 3 písm. a) EÚLP a nikoli za nucenou nebo povinnou práci podle článku 4 odst. 2 EÚLP. Vzhledem k uvedenému ESLP jednomyslně shledal, že k porušení článku 4 EÚLP v daném případě nedošlo.

Ilustrační foto - věznice [2]

Diskriminace při výpočtu invalidního důchodu

Další případ vedený proti Švýcarsku, věc *Di Trizio proti Švýcarsku* [3], se týká odepření poskytnutí příspěvku osobě se zdravotním postižením. Stěžovatelka, paní Di Trizio, byla zaměstnána na plný úvazek jako prodavačka. Svou práci však musela opustit kvůli problémům se zády a požádala si o invalidní důchod. Po porodu dvojčat se její zdravotní problémy zhoršily. Kvůli finanční tísní však musela začít pracovat alespoň na poloviční úvazek.

Příslušný úřad provedl přezkum její pracovní kapacity, přičemž dospěl k názoru, že nárok na invalidní důchod již stěžovatelka nemá. Při svých výpočtech úřad použil „kombinovanou metodu“, podle níž stěžovatelka nemohla nedosáhnout minimální hranice míry poklesu pracovní schopnosti, neboť bylo zhodnoceno, že svou pracovní kapacitu mohla využívat alespoň na 50 % a své zbývající schopnosti věnovala péči o děti a domácnost.

S odkazem na článek 8 EÚLP stěžovatelka poukázala především na skutečnost, že její míra postižení byla vypočtena pomocí metody, která vyústila v odepření jejího nároku na důchod pro existenci její práce na zkrácený úvazek. Namítala, že uvedená praxe je diskriminační, neboť dopadá především na ženy, které se po narození svých dětí věnují jak péči o ně, tak i výdělečné činnosti.

ESLP konstatoval, že je pravděpodobné, že pokud by stěžovatelka pracovala na plný úvazek, anebo kdyby se věnovala pouze péči o děti a domácnost, získala by částečný invalidní důchod. Před narozením svých dětí také stěžovatelka zaměstnána byla a nároku na důchod dosáhla. Z toho vyplývá, že „kombinovaná metoda“ nezohledňuje při výpočtu práva na důchod možnost snižování výdělečné činnosti na úkor péče o domov a děti.

Ve skutečnosti však tato metoda výpočtu dopadala na většinu žen (v 98 % případů), které se rozhodly po narození svých dětí pracovat na částečný úvazek, a proto ESLP shledal, že daná metoda porušuje článek 8 EÚLP zaručující právo na respektování soukromého a rodinného života ve spojení s článkem 14 EÚLP zakazujícím diskriminaci.

Poznámky

- [1] *L. E. proti Řecku*, rozsudek ESLP ze dne 21. ledna 2016, stížnost č. 71545/12.
- [2] *Meier proti Švýcarsku*, rozsudek ESLP ze dne 9. února 2016, stížnost č. 10109/14.
- [3] *Di Trizio proti Švýcarsku*, rozsudek ESLP ze dne 2. února 2016, stížnost č. 7186/09.

Fotografie

- [1] Žena jako oběť nucené prostituce, foto: Ira Gelb, Flickr.com, CC-BY-ND 2.0
- [2] Ilustrační foto - věznice, Pixabay.com, 2. září 2014, Creative Commons CC0

Postavení LGBTI osob v Evropě a jeho posun za posledních pět let

Martin Dominik

Osoby LGBTI čelí velmi specifickým problémům nejen mimo Evropu, ale také zde na starém kontinentu, a to jak v oblasti právní, tak mimoprávní. S jakými výzvami a překážkami se LGBTI osoby v současné Evropě setkávají?

LGBTI (Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, Intersexual) osoby jsou skupinou lidí, která je mnohdy vystavována diskriminačnímu jednání a odlišnému zacházení v různých situacích. Jako takové jí věnuje pozornost i Evropská unie, jež se zasazuje o rovnost všech osob bez rozdílu.

Zpráva Agentury EU

Agentura Evropské unie pro lidská práva (*Fundamental Rights Agency*, dále jen „Agentura“) vydala na konci loňského roku zprávu [1], která se dané problematiky týká. Zpráva navazuje na obdobný

dokument z roku 2010 [2], který se zabýval situací LGBT komunity v Evropě, a přináší tak časové porovnání postavení těchto osob. Aktuální zpráva Agentury se kromě LGBT komunity věnuje podrobně také intersexuálním osobám.

Úvodem je třeba říci, že základní důraz leží na lidské důstojnosti, z toho plyne požadavek na individuální přístup a právo na sebeurčení. Sexuální orientace jednotlivce či jeho příslušnost ke konkrétnímu genderu by mu neměla být nijak na překážku. V posledních letech se mění přístup k genderu a gender neodpovídající většinové populaci není již považován za nemoc či zdravotní kondici. Chválí se praxe některých států, kdy není pro určení genderu nutné zdravotní posouzení, ale stačí pouhé sebeurčení osoby. Vyšetření mohou totiž provázet pocity ponížení a nemoci.

Konkrétně se situace týká transgenderových osob (transgender, transsexuálů, transvestitů a cross-dressers) a intersexuálních osob (nejasné pohlaví). V současnosti mohou tyto osoby podstoupit medicínské zákroky, jimiž dojde ke změně jejich

Duhová vlajka [1]

pohlaví. Problematické se může jevit předchozí vyšetření, čekací lhůta či nezbytnost rozhodnutí státních orgánů. Nicméně je nutné říci, že obecně se právní procedura zkracuje a zrychluje, tudíž jednotlivec může dobrovolně dosáhnout chtěné změny.

Změna pohlaví nezasahuje jen jednu osobu, ale i její okolí, nejvíce pak její rodinu. Je k zamyšlení, zda by změna pohlaví měla mít vliv i na rodinné postavení. V mnoha státech je k povolení změny nezbytné být svobodný nebo následkem změny pohlaví automaticky zaniká manželství. Ve státech, kde nejsou svazky osob stejného pohlaví uzákoněny, je to vcelku logické, nicméně z hlediska lidských práv problematické.

Zajímavé ovšem je, že stejná praxe existuje i ve státech, které stejnopohlavní svazky uznávají. Zde by totiž byla možná konverze manželství na registrované partnerství či obdobný svazek, a rodina by byla právně zachována. Je pravděpodobné, že pokud dochází ke změně pohlaví v době, kdy žije jednotlivec v manželství, manžel (či manželka) je se změnou pohlaví srozuměn, a tudíž je zde vůle po faktické i právní stránce i nadále tvořit rodinu. Není tedy důvod právně tento svazek rozvázat.

A co děti

Velice problematická je situace u dětí, a to hned v několika rovinách. Většina států do rodného listu či jeho obdoby zapisuje pohlaví narozeného dítěte, a ta jsou oficiálně jen dvě. Nicméně dochází k případům, kdy pohlaví dítěte nelze jednoznačně určit. Řešením je možnost genderově neutrálního označení či nezapsání pohlaví do dokumentu. Taková je však praxe pouze v nepatrné části států.

Pokud je třeba zvolit pohlaví dítěte, činí tak rodiče ve spolupráci s lékařem. V některých zemích je taktéž možný krátký odklad zápisu. Rozhodnutí však musí být dříve nebo později učiněno. To vede k tomu, že pohlaví je určeno bez vůle dítěte, neboť to není schopno svou vůli vyjádřit. Následují často kosmetické operace, které sledují znaky určeného pohlaví a jsou obvykle prováděny před šestým měsícem věku.

Kámen úrazu leží v tom, že dítě nemá na tyto zásadní změny vliv a nelze vyloučit, že jeho vůle by

byla jiná. Výchovou je pak začleněno do rodiči zvolené sociální role, která nemusí odpovídat jeho preferencím. Pokud operace nevyžaduje zdraví dítěte, nejsou potřebné. Jejich provádění je důsledkem společenského a právního tlaku na jasné určení pohlaví.

S tím je spojena otázka, v jakém věku je člověk dostatečně vyspělý, aby byl schopen rozhodnout o svém pohlaví. V Evropě se diskutují různé hranice, například 16 či 18 let kombinované s čekací lhůtou. Ovšem člověk může se svým oficiálním pohlavím mít obtíže již dříve. Ve střetu se mohou ocitnout přání a zájmy dítěte a jeho rodičů. Přednost by zřejmě měla mít vůle dítěte, nicméně zároveň existuje odpovědnost rodiče za dítě a pohledy na nejlepší řešení se mohou lišit.

Shromažďování, nenávisť a propaganda

Právo se svobodně shromažďovat mají všichni lidé. Může sloužit k projevení vlastních názorů, ale i k ukázání odporu k cizím postojům. V souvislosti s probíranou tématikou jsou nejznámější tzv. pochody hrdosti (*pride parades*). Probíhají ve všech evropských zemích a za posun lze označit, že se častěji konají i mimo hlavní města. Přesto jsou stále provázeny komplikacemi.

Ze strany států již takřka nedochází k jejich zakazování, ačkoliv výjimky se stále vyskytují. Problémem nejsou pak pochody samotné, ale odpor k nim. Běžná jsou shromáždění odpůrců v době probíhajícího pochodu hrdosti, která mají za účel pochodu překážet či jej rušit. Každý má právo projevit svůj názor, což ovšem znamená, že musí nechat projevit i názor druhého.

V některých státech dokonce došlo na legislativní úrovni k pokusům zakázat zmiňované pochody. Tak tomu bylo v Maďarsku, Bulharsku a Lotyšsku. Zákony nebyly schváleny, nicméně již jejich samotné navržení mnohé vypovídá o situaci v těchto zemích. Problematická je také litevská právní úprava. Zákon určený k ochraně dětí lze vykládat tak, že je pro děti škodlivé informovat o homosexualitě či jiné než tradiční rodině, přestože byl explicitní zákaz odstraněn. Televizní radou bylo v téže zemi zakázáno vysílání klipů k pochodu Baltic Pride 2013, jelikož by údajně mohly škodit dětem, jejich vysílání bylo povoleno jen v nočních hodinách a s označením obsahu pro dospělé.

Zákazy většinou míří proti propagaci homosexuality či jiných než „tradičních“ hodnot. Není však zřejmé, jaký by měl být cíl této propagace, když k homosexualitě nelze nikoho přivést.

Na shromážděních proti LGBTI osobám může docházet k zločinům z nenávisti. Státy takovým projevům neposkytují ochranu a mnohdy je zakazují trestním právem. Lze však sledovat nevhodnou praxi, kdy v takových situacích příslušné orgány skutečně nezasáhnou. Vhodné je též uvést LGBTI osoby jmenovitě do zákonem chráněných skupin, a to jak v antidiskriminační legislativě, tak v legislativě trestní, a nezůstávat pouze u obecné zbytkové kategorie. Z právního hlediska se nejedná o velký posun, o to větší je však rozdíl praktický, který se ukáže v jednání policie a obecném povědomí.

Závěrem je třeba říci, že postavení LGBTI osob se v Evropě celkově lepší. Posun lze sledovat v právu, ale i v celkové sociální situaci. Zásahu lze přičíst větší informovanosti veřejnosti a tím i její větší otevřenosti. Stále však dochází k diskriminujícím či diskutabilním praktikám či pokusům o jejich zavedení. Rovnost všech lidí tak představuje cíl, ke kterému je třeba se stále více blížit.

Poznámky

- [1] Agentura Evropské unie pro lidská práva. 2015. *Protection against discrimination on grounds of sexual orientation, gender identity and sex characteristics in the EU* (<http://fra.europa.eu/en/publication/2015/lgbti-comparative-legal-update-2015>)
- [2] Agentura Evropské unie pro lidská práva. 2010. *Homophobia, transphobia and discrimination on grounds of sexual orientation and gender identity – 2010 Update (Comparative Legal Analysis)* (http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1286-FRA-LGBT-report-update2010.pdf)

Zdroje

Agentura Evropské unie pro lidská práva. 2015. *Protection against discrimination on grounds of sexual orientation, gender identity and sex characteristics in the EU* (<http://fra.europa.eu/en/publication/2015/lgbti-comparative-legal-update-2015>)

Fotografie

- [1] Duhová vlajka, častý znak LGBTI komunity, Wikipedia Commons, public domain
- [2] Stockholm Pride Parade 2009, foto: Bengt Nyman, Wikipedia Commons, CC BY 2.0

Stockholm Pride Parade 2009 [2]

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Ztracená generace Made in Turkey

Irena Kaletová

Z dotazníku Výzkumného centra pro byznys a lidská práva vyplynulo, že přední oděvní společnosti jako H&M a Next ve svých dodavatelských továrnách v Turecku odhalily případy dětské práce syrských uprchlíků. Výsledky tohoto dotazníku oživily probíhající debatu o vykořisťování běženců v Turecku.

Made in Turkey

V prosinci roku 2015 Výzkumné centrum pro byznys a lidská práva rozeslalo 28 předním oděvním společnostem dotazníky, které měly zmapovat, jaká opatření jimi byla přijata za účelem ochrany syrských uprchlíků před vykořisťováním v dodavatelských řetězcích v Turecku.

Dotazník nebyl zaměřen pouze na problematiku dětské práce. Zkoumal, jak společnosti reflektují migrační krizi – zda ve svých pravidlech zavedly zvláštní opatření proti vykořisťování uprchlíků, a jak tyto normy vynucují u svých tureckých dodavatelů. Dotazy rovněž směřovaly ke vztahům těchto aktérů s neziskovými organizacemi, odbory, či vládou Turecka.

Ochota odpovídat na zadané otázky a také postoj k současné situaci se u jednotlivých společností značně lišil. H&M a Next byly jedinými respondenty, kteří přiznali, že v roce 2015 ve svých dodavatelských továrnách zjistili zaměstnávání syrských dětí. Zároveň však také podaly informace o tom, že situace byla následně řešena navrácením dětí do vzdělávacího systému a podporou jejich rodin. Společnosti jako Adidas, Nike nebo Puma sdělily, že žádní uprchlíci ať už dospělí nebo nezletilí bez příslušných povolení nebyli v továrnách zjištěni. Jiné společnosti jako HUGO BOSS, s.Oliver či Marks & Spencer místo vyplněného dotazníku zaslaly vyjádření se spíše obecnými prohlášeními, ve kterých se o práci uprchlíků konkrétněji nehovoří.

Skutečnost, že pouze minimum respondentů přiznalo odhalení vykořisťování běženců v továr-

Obchodní dům H&M [1]

nách, není zrovna důvodem k oslavám. S ohledem na provedené průzkumy a četné výpovědi samotných uprchlíků lze předpokládat, že problém dětské práce je daleko více rozšířeným fenoménem, než z vyjádření oděvních společností vyplývá.

Turecká dilemata

Turecko je v současné době státem s nejvyšším počtem syrských uprchlíků na světě. Na jeho území jich bylo dosud registrováno více než 2,5 milionů, z toho zhruba polovinu tvoří děti do 18 let. Přes otevřený postoj k samotnému přijímání uprchlíku, většina z příchozích neměla až do nedávného oznámení plánu na udělování pracovních povolení možnost v Turecku legálně pracovat. Stát přitom není schopen zajistit běžencům dostatečné materiální zabezpečení k tomu, aby se bez výdělků obešli. Jsou proto okolnostmi nuceni bez jakékoli pracovněprávní ochrany nelegálně pracovat v tvrdých podmínkách a za mzdu, která sahá hluboko pod zákonem stanovené minimum.

Ani takto získané finance však velmi často nestačí na pokrytí nákladů na živobytí celé rodiny. Rodiče si jsou pochopitelně vědomi toho, že vzdělání jejich dětí je klíčové pro jejich budoucí uplatnění i úspěšné začlenění do společnosti, nicméně ekonomické okolnosti jim nenabízejí žádnou jinou alternativu, než poslat své děti pracovat. Často

Syrská uprchlická krize [2]

ani ne desetiletí nezletilí jsou pak zaměstnáváni v oděvních a obuvnických továrnách, továrnách na sušené ovoce, automechanických dílnách či v zemědělské produkci jako sběrači. Pracují na plný úvazek osm ale i dvanáct hodin denně za stejně nízké mzdy jako jejich rodiče.

Není to však vždy jen zoufalá ekonomická situace, která děti nutí zanechat vzdělávání a nastoupit do práce. Často se k finančním důvodům připojí i jiné faktory jako je jazyková bariéra, šikana a obecně obtíže s integrací ve státních školách, či neochota škol zohlednit specifické potřeby nových žáků.

Ztracená generace

Problémem není jen samotné vykořisťování, ale také skutečnost, že syrské děti zameškávají vzdělávání. UNICEF odhaduje, že až 3 miliony syrských dětí ve vlasti i mimo ní nechodí do školy. To představuje obrovský propad oproti době před vypuknutím konfliktu v Sýrii, kdy míra participace na vzdělání na základních školách dosahovala téměř 100 %. V samotném Turecku sice v uprchlických táborech dosahuje účast dětí na vzdělání

až 90 %, nejedná se však o směrodatné číslo, jelikož převážná většina uprchlíků žije mimo tábory. Z těchto dětí chodí do školy pouze čtvrtina.

Skutečnost, že velká část mladých Syřanů nechodí do školy, a místo toho tráví čas doma, na ulici nebo v práci, vytváří nejen propast ve vzdělání, ale také značnou frustraci dětí i jejich rodičů. Jak potvrzují četné výpovědi uprchlíků pro Human Rights Watch, děti, které ať už z finančních, jazykových či jiných důvodů zůstaly uvězněny v této bezútesné situaci, nevidí před sebou žádnou budoucnost, žádné perspektivy. Beznaděj je pak nutí přijmout radikální rozhodnutí – vracet se do Sýrie bojovat, někteří se radikalizují a připojují se k ISIS, nebo se vydávají na riskantní plavbu do Evropy.

Ani dlouhodobější perspektiva nevede k optimismu. Chybějící kvalifikace mladých Syřanů bude překážkou nejen jejich seberealizace. Nízký výdělkový potenciál může také uškodit ekonomikám hostitelských zemí, jelikož jejich výdaje na státní podporu porostou.

Tureckem oznámený záměr udělovat syrským uprchlíkům pracovní povolení a tímto i garanci

zákoně pracovní právní ochrany v tomto směru znamená posun, neobejde se však bez kontroverzí. Turečtí občané, mezi kterými nezaměstnanost dosahuje až 10 %, jsou znepokojeni a hovoří o tom, že jim uprchlíci berou práci. Část samotných uprchlíků má pak obavy z toho, že se jinak než jako „levná pracovní síla“ na pracovním trhu neuplatní.

Co oči nevidí...

Otázka vykořisťování uprchlíků a jejich dětí neleží pouze na bedrech státu a nespočívá jen v legislativním ošetření pracovních povolení. Ač je vhodná právní úprava důležitým předpokladem pro dosažení pokroku, velmi významné je také to, jak se k situaci staví aktéři byznysu, jako jsou společnosti oděvního průmyslu. Právě ti totiž mohou svými pravidly a kontrolními mechanismy ovlivnit zacházení s běženci v dodavatelských továrnách.

Výsledky jmenovaného dotazníku však zatím ukazují, že pouze několik značek se daným problémem zabývá seriózně a komplexně. Ještě méně z nich pak zavádí konkrétní opatření na ochranu těchto zranitelných pracovníků. Výzkumné centrum pro byznys a lidská práva k výsledkům dotazníků uvedlo, že mnoho značek má v rámci kontroly továren přístup „co oči nevidí, to srdce nebolí“ – kontroly jsou hlášeny předem, což umožňuje místním manažerům úspěšně vykořisťování skrýt.

Žádná značka nechce být spojována s dětskou prací. Zdaleka ne všechny jsou však ochotny se dosta-

tečně aktivně postavit současné situaci, zjišťovat skutečný stav věci a pracovat na řešení zjištěných pochybení.

Zdroje

Business and Human Rights Resource Centre. *Syrian refugees in Turkish garment supply chains: An analysis of company action to address serious exploitation*. 2016. (<http://business-humanrights.org/en/syrian-refugees-in-turkish-garment-supply-chains-an-analysis-of-company-action-to-address-serious-exploitation>)

Human Rights Watch. *“When I Picture My Future, I See Nothing”. Barriers to Education for Syrian Refugee Children in Turkey*. 8. 11. 2015. (<https://www.hrw.org/node/282910/>)

Independent. *Syrian refugee children found working in Next and H&M factories*. 1. 2. 2016. (<http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/syrian-children-found-working-for-uk-clothing-suppliers-including-next-and-hm-a6845431.html>)

Česká televize. *Turecko uleví Evropě další novinkou. Pro migranty zavede pracovní povolení*. 11. 1. 2016. (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1654546-turecko-ulevi-evrope-dalsi-novinkou-pro-migranty-zavede-pracovni-povoleni>)

Fotografie

- [1] Obchodní dům H&M, Queen's Road Central, Hong Kong, foto: Theekogauhl, CC BY-SA 3.0.
- [2] Syrská uprchlická krize, foto: European parliament, CC BY-NC-ND 2.0.
- [3] Budoucnost Sýrie – výzva vzdělání, foto: Photo Unit, CC BY-NC 2.0.

Budoucnost Sýrie – výzva vzdělání [3]

Kritika vůči smlouvě TTIP mezi USA a EU sílí

Josef Kovařík

Vyjednávání o Transatlantickém obchodním a investičním partnerství (TTIP) mezi EU a USA probíhá již od července 2013. Přes její deklarovaný pozitivní ekonomický účinek jej ale doprovází řada protestů. V poslední době rozpory vzbuzuje zejména nástroj pro řešení sporů mezi investory a státy, tzv. ISDS (Investor State Dispute Settlement).

Stručně o TTIP

Transatlantické obchodní a investiční partnerství (TTIP) je připravovaná dohoda mezi USA a EU, která má za cíl liberalizovat a usnadňovat vzájemný obchod a investice. Ekonomiky USA a EU generují téměř polovinu světového HDP a vzájemný obchod mezi těmito subjekty tvoří téměř třetinu světové obchodní výměny. Ve světle těchto čísel její zastánci věří, že odstraňování bariér v rámci těchto obchodních vazeb bude mít velmi pozitivní dopad na vytváření nových pracovních míst. Zpráva Evropská komise k tomu uvádí, že dohoda bude znamenat přínos 120 miliard eur pro státy EU, 90 miliard pro USA a zhruba 100 miliard pro další země.

Na druhou stranu proti uzavření dohody protestuje mnoho různých subjektů z řad nevládních organizací, organizací na ochranu životního prostředí či vědeckých institucí. Podle nezávislé ekonomické studie z Tuftovy univerzity má v důsledku uzavření dohody přijít o zaměstnání až 600 000 lidí z EU, dohoda má dále zpomalit růst HDP nebo

snížit platy a celkové státní příjmy. Negativní postoje vůči dohodě panují i ve značné části evropské veřejnosti. V loňském roce se v petici proti přijetí dohody pod záštitou Evropské občanské iniciativy (jeden z nástrojů přímé demokracie na evropské úrovni) shromáždilo na 3,2 milionu podpisů protestujících proti TTIP.

Kritici dohody nejčastěji poukazují na zvyšování moci nadnárodních korporací, ohrožení životního prostředí, omezení regulací bankovního sektoru (regulace byly zavedeny po finanční krizi v roce 2008), hrozbu zániku pracovních míst, zasahování do suverenity a narušování demokracie národních států nebo nedostatek transparentnosti. V poslední době zesiluje kritika především vůči systému ISDS (Investor State Dispute Settlement), který je jedním z aspektů dohody.

Investor State Dispute Settlement (ISDS)

Nástroj pro řešení sporů mezi investory a státy (ISDS) je dnes součástí většiny bilaterálních obchodních a investičních dohod. Výsledkem jsou tzv. investiční arbitráže. Účel tohoto nástroje spočívá v ochraně zájmu zahraničních investorů před znárodněním jejich majetku, diskriminací a podobnými zásahy ze strany hostitelských států.

Kritika vůči ISDS směřuje především k přílišnému protěžování zájmů nadnárodních korporací nad vládami a posilování jejich postavení ve společnosti či k argumentu, že rozhodci nejsou ve svém rozhodování arbitráží nezávislí. Většina investičních arbitráží je složena ze tří rozhodců, z nichž většinou jeden je jmenován investorem, jeden protistranou (státem) a poslední je určen zpravidla na

Protest proti TTIP v Berlíně [1]

Logo nevládní organizace Friends of the Earth [2]

základě dohody obou stran či je určen nezávislým sekretariátem (např. v případě arbitráží u washingtonského rozhodčího osudu ICSID).

Každá strana tak u rozhodců má své zastoupení, ovšem kritika se soustředí na to, že pouze korporace mohou žalovat vlády ze zásahu do svých zájmů, nikoliv naopak. Tato skutečnost je vnímána jako nerovnost. Na druhou stranu státy mají poměrně velké pravomoci v rámci regulace byznysu investorů a investoři samozřejmě podléhají domácímu soudnímu systému.

Už pouze samotná existence ISDS je také podle mnohých považována za porušování principu rovnosti a demokratické kontroly, poněvadž tyto spory by měly řešit primárně národní soudy. Často je také kritizováno, že domácí podniky obdobnou možnost „vyvázat se“ z domácího práva a žalovat svůj stát u rozhodčího soudu nemají. Je nicméně potřeba uvést, že většina substantivních pravidel obsažených v dohodách na ochranu investic se snaží zajistit právě rovné postavení zahraničním investorům (zákaz diskriminace), nikoliv tedy nějaké výjimečné postavení.

Kritika z Německa

Nástroj investičních arbitráží se na začátku února dostal pod palbu kritiku v sousedním Německu. Tamní Asociace soudců namítá, že daný nástroj by omezil legislativní pravomoci členských států a že proces výběru soudců pro arbitráže nesplňuje mezinárodní pravidla, která jsou důležitá pro právní nezávislost. Podle asociace neexistuje pro takový návrh žádný legislativní základ a spory tohoto druhu mohou řešit národní soudy.

Proti této kritice se však rázně ohradila Evropská komise. Podle ní tento návrh v ničem neodporuje zavedeným legislativním standardům a žádným způsobem „nezdvojuje“ soudní systémy členských států. Zároveň Evropská komise vyjádřila jistý údiv nad kritikou ze strany Německa, neboť země sama má uzavřeno kolem 130 podobných dohod. Na základě těchto zpráv se tedy dá očekávat, že vyjednávání o nástroji řešící spory mezi investory a národními státy budou ještě složitá a současný mechanismus může doznat podstatných změn.

Nedávno se například objevil nový návrh na zásadní změnu způsobu výběru rozhodců pro arbitráže v rámci TTIP. EU navrhuje, aby místo nominace rozhodců dle výše popsaného systému vznikl jakýsi nový stálý rozhodčí soud, který by řešil otázku nezávislosti a nestrannosti rozhodců a posílil jejich demokratickou kontrolu. Je nicméně otázka, zda

Odpůrci jednání o TTIP v Bruselu [3]

podobné speciální návrhy bude akceptovat i druhá strana TTIP, tedy USA. Ty nedávno uzavřely obdobnou dohodu, jakou je TTIP, s asijskými a pacifickými zeměmi (Trans-Pacific Partnership; tzv. TPP). Ta nejde cestou revolučních změn ohledně ISDS, jaké navrhuje EU, ale spíše cestou reformy současného systému investičních arbitráží.

Zdroje

- Capaldo, J. *The Trans-Atlantic Trade and Investment Partnership: European Disintegration, Unemployment and Instability*. October 2014, (https://ase.tufts.edu/gdae/Pubs/wp/14-03CapaldoTTIP_ES.pdf).
- European Commission, *What is TTIP about?*, (<http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/about-ttip/>).
- Friends of the Earth (Europe). *Rights For Business, Not For People: The EU's Agenda*. 1. 11. 2015 (http://business-humanrights.org/sites/default/files/documents/Rights%20for%20business%20not%20for%20people%20The%20EU%27s%20agenda_1.pdf).
- Jeffries S. *What is TTIP and why should we be angry about it?* 3. 8. 2015, [www.theguardian.com](http://www.theguardian.com/business/2015/aug/03/ttip-what-why-angry-transatlantic-trade-investment-partnership-guide), (<http://www.theguardian.com/business/2015/aug/03/ttip-what-why-angry-transatlantic-trade-investment-partnership-guide>).
- Nielsen, N. *TTIP investor court illegal, say German judges*. www.euobserver.com, 4.2. 2016, <https://euobserver.com/economic/132142>
- Williams, L. *What is TTIP? And six reasons why the answer should scare you*. www.independent.co.uk, 6. 10. 2015. <http://www.independent.co.uk/voices/comment/what-is-ttip-and-six-reasons-why-the-answer-should-scare-you-9779688.html>

Fotografie

- [1] Protest proti TTIP v Berlíně. foto: anderson2011101, Wiki, CC-BY-SA-2.0.
- [2] Logo nevládní organizace Friends of the Earth, foto: FOE, Wiki, CC-BY-SA-4.0.
- [3] Odpůrci jednání o TTIP v Bruselu, foto: greensefa, Wiki, CC-BY 2.0.

4) Česká republika a lidská práva

Chceme očkování?

Chceme náhradu škody

Kamila Abbasi

V souvislosti s čerstvým rozhodnutím Ústavního soudu ve věci povinného očkování dětí tzv. hexavakcínou se opět rozvířila společenská diskuse. V jistých případech totiž rodičům dítěte svědčí výhrada svědomí.

Očkování společnost polarizuje [1]. Na jednom se však příznivci obou táborů shodnou. Potřebujeme odškodňovat děti, které se podle práva očkování podrobily, ale místo aby z něj samy profitovaly, společnosti položily obět.

Když zákonodárce klopi zrak

Současný legislativní rámec očkovací povinnosti v České republice nestanoví pravidla náhrady újmy, která byla způsobena podrobením se zákonem stanovené očkovací povinnosti. Ústavní soud již v lednu loňského roku zadal zákonodárci domácí úkol, když se jasně vyjádřil k potřebnosti této chybějící právní úpravy.

Nečinnost zákonodárce je tristní. Přestože řada poslanců přislíbila pracování na návrhu nového zákona, uběhl více než rok a zákon (ani návrh) tu není. Česká republika však nelevituje v právním vakuu. Úmluva o lidských právech a biomedicíně, [2] jakožto mezinárodní smlouva o lidských právech, je přímou součástí ústavního pořádku. Jak přitom plyne z článku 24 této Úmluvy: „Osoba, která utrpěla újmu způsobenou zákrokem, má nárok na spravedlivou náhradu škody za podmínek a postupů stanovených zákonem.“ Žádný zákon sice nárok na náhradu škody pro tento případ nestanoví, ale Úmluva k tomu ve skutečnosti povolává i samotný soud. Termín v angličtině znějící *law*, ve francouzštině *loi*, byl do češtiny přeložen poněkud nešťastně jako *zákon*. Podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva však tento pojem nelze vykládat úzce jako „zákon – akt parlamentu“, nýbrž naopak jako *právo* v materiálním smyslu. *Law* či *loi* tedy představuje právo, které má určitou kvalitu: „*musí se jednat o právní pravidlo přístupné a přitom dostatečně jasné (...)*“ [3] – a může jít tedy i o rozhodnutí soudu.

Cestu k náhradě máme, nemáme?

Přes liknavost zákonodárce se domnívám, že řešením palčivé situace by mohla být i obecná skutková podstata zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, č. 82/1998 Sb.

K aplikaci očkovací látky lékařem nedochází na základě soukromoprávního institutu – smlouvy o péči o zdraví dle občanského zákoníku. Lékař je v případě tzv. pravidelného očkování vykonavatelem veřejné moci, neboť očkovací látku vpraví do těla na základě zmocnění zákonem.[4]

V individuálních případech může dojít k újmě na zdraví poškozeného pacienta v přímé souvislosti s aplikací očkovací látky, i když samotná vakcína nebyla biologicky závadná. Podrobení se povinnému očkování pak za předpokladu, že vakcína vpravěná do těla nebyla biologicky závadná a současně za předpokladu, že při úředním postupu lékaře nedošlo k individuálnímu pochybení, je postupem *lege artis!* Zdánlivě tedy podrobení se povinnému plošnému očkování nespadá do režimu zákona č. 82/1998 Sb., který, jak už z jeho názvu vyplývá (zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem), dopadá na postup orgánů veřejné moci *non lege artis*.

Působnost tohoto zákona je vymezena v ustanovení § 1 odst. 2, který se týká územní samosprávy, a v § 1 odst. 1, který se týká státní moci: „*Stát odpovídá za podmínek stanovených tímto zákonem za škodu způsobenou při výkonu státní moci.*“ Bližší definici pojmu státní moc však zákon nepodává. Ucelená legální definice nesprávného úředního postupu také neexistuje. Při definování nesprávného úředního postupu „*je třeba se opřít zejména o výklady tohoto pojmu podávané právní teorií a o závěry rozhodovací praxe soudů, které vycházejí z toho, že jde o ty případy vzniku škod, které byly vyvolány jinou činností státních orgánů než rozhodovací.*“ [5]

Podle ustanovení § 3 téhož zákona *stát odpovídá za škodu, kterou způsobily a) státní orgány, b) právnické a fyzické osoby při výkonu státní správy, která jim byla svěřena zákonem nebo na základě zákona, (dále jen „úřední osoby“), c) orgány územních samosprávných*

celků, pokud ke škodě došlo při výkonu státní správy, který na ně byl přenesen zákonem nebo na základě zákona (dále jen „územní celky v přenesené působnosti“). Náhradu nemajetkové újmy způsobené vpravením očkovací látky v rámci pravidelného očkování tedy lze podřadit pod toto ustanovení, ačkoliv se nejedná výslovně o postup *non lege artis*.

Soud je pak k překlenutí mezery v právu (pro absenci výslovné právní úpravy pouhé podpůrné podřazení pod obecnou skutkovou podstatu) zmocněn článkem 24 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně, jak již bylo zmíněno výše. Ostatně i náš Ústavní soud již jednou na nečinnost zákonodárce reagoval „aktivistickým“ apelem na soudy, které podle něj měly o nároku na náhradu škody rozhodovat i bez opory v zákoně.[6]

Navržené specifické podmínky pro nárok na náhradu škody

Aby šlo o skutečně spravedlivou náhradu škody, lze navrhnout následující specifické podmínky. První z nich je, že poškozená osoba se bez kontra-

indikace a za trvalé imunity v souladu s právním řádem podrobila povinnému očkování. Druhou podmínkou je, že jí toto očkování způsobilo zcela nepřiměřené zdravotní komplikace, které vyvstaly bezprostředně po aplikaci očkovací dávky.

Odpovědným a povinným k náhradě škody této fyzické osobě je pak stát. Jestliže v individuálních případech očkování způsobí zcela nepřiměřené zdravotní komplikace (těžké a trvalé zdravotní postižení, tedy zcela zjevně nepřiměřené zdravotní komplikace), měl by stát vzhledem ke specifické povaze povinného očkování škodu nahradit. Zatímco jiné zdravotnické zásahy do vlastní integrity [7] pacient podstupuje výhradně pro to, aby uzdravily přímo jej, preventivní očkování neprospívá ani tak jemu samotnému, jako zejména celku – tedy naší společnosti.

Pravděpodobnost, že by pacient onemocněl některou z chorob, proti nimž se očkuje například tzv. hexavakcínou, je zcela mizivá. Je dokonce nižší než pravděpodobnost, že bude mít po očkování vážné následky,[8] což dokládá například průzkum Centra epidemiologie a mikrobiologie,[9] které výskyt těchto nemocí pod záštitou Státního zdravotního ústavu

Očkování – ilustrační foto [1]

mezi lety 2000–2011 zkoumalo.[10] Na rozdíl od běžných zdravotnických zákroků navíc pacient zákrok nemůže odmítnout – a to právě v důsledku povinnosti vzájemné solidarity, tedy zákonem stanoveného povinného podstoupení očkování. Nezbytnou součástí preventivního působení plošně zavedené vakcinace je totiž vysoký stupeň proočkovánosti společnosti – asi 90% populace.[11]

Zatímco povinnost jednotlivce podstoupit pro blaho celku očkování i s jeho případnými riziky nastává zcela automaticky, opačná povinnost solidarity celku s jednotlivcem stanovena není. Společnost jednotlivce (dítě!) neodškodní ani tehdy, pokud dojde k poškození jeho zdraví v souvislosti s očkováním.

Kde se musí a kde ne

Mezi evropskými státy, kde očkovací povinnost zavedena je, patří například: Belgie, Francie, Chorvatsko, Itálie, Bulharsko, Rumunsko, Řecko, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko, Slovinsko, Česká republika.[12] Zavedená očkovací povinnost se netýká pouze určité vymezené skupiny států v Evropě. Lze však vysledovat určité rozdíly v právní úpravě očkovací povinnosti ve státech post-socialistických na jedné straně a ve státech s dlouholetou tradicí demokratického vývoje na straně druhé, spočívající například v počtu nemocí, proti kterým se povinně očkuje, (ne)stanovení povinnosti přímo zákonem, podmíněném přijetím do zařízení předškolního vzdělávání a povaze sankcí za nepodrobení se očkovací povinnosti.

Mezi státy, kde se momentálně očkovací povinnost neuplatňuje, patří jmenovitě Dánsko, Estonsko, Finsko, Irsko, Kypr, Litva – zde však pouze do r. 2016, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Spojené Království, Španělsko, Švédsko a Švýcarsko.[13] Je velmi paradoxní, že systém odškodnění funguje téměř ve všech státech, ve kterých očkování není povinné, zatímco v České republice žádný takový systém není.

Jak z toho ven

Již obecná idea spravedlnosti diktuje, aby zmíněná solidarita mezi společnostmi a jednotlivcem působila oběma směry. Pakliže zákonodárce urychleně nepřijme úpravu, která by náhradu újmy způsobené

očkováním umožnila, nezbude zřejmě než doufat, že jeho pochybení napraví soudy, jako již v ostatně zmiňovaném případě regulace nájemného.

Poznámky

- [1] Nález Ústavního soudu ze dne 22. prosince 2015 sp. zn. I. ÚS 1253/14.
- [2] Vyhlášená pod č. 96/2001 Sb. m. s., která pro ČR vstoupila v platnost 1. 10. 2001.
- [3] Např. rozsudek ESLP ze dne 26. 4. 1979 *Sunday Times v. Spojené království*.
- [4] Ustanovení § 46 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví; vyhláška č. 537/2006 Sb., o očkování proti infekčním nemocem.
- [5] VOJTEK, Petr. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci: komentář*. 2 vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, str. 92.
- [6] Nález Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 20/05.
- [7] Podle rozsudku ESLP *Solomachin proti Ukrajině*, ze dne 15. 3. 2012, povinné očkování – jakožto nedobrovolný lékařský zákrok „znamená zásah do práva na ochranu soukromého života jednotlivce, který se vztahuje i na tělesnou a duševní integritu osoby“.
- [8] Příbalový leták k očkování tzv. hexavakcínou typu Infanrix Hexa. Dostupné z: http://www.vakciny.net/pravidelne_ockovani/Infanrix%20Hexa%20PI.pdf
- [9] Centrum epidemiologie a mikrobiologie spadá pod Státní zdravotní ústav <http://www.szu.cz/centrum-epidemiologie-a-mikrobiologie-2>
- [10] Nejvíce se z šesti nemocí, proti nimž má tzv. hexavakcína působit, vyskytuje dávivý kašel: ve stovkách případů. Ale i tak se stále pohybujeme v menší pravděpodobnosti než u zásadních negativních následků očkování – například u dočasných zástav dechu.
- [11] Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 449/06 ze dne 3. 2. 2011.
- [12] Údaje o státech se zavedenou očkovací povinností přebrány z Rešerše Parlamentního institutu k otázce očkování, dostupné z: <http://www.janfarsky.cz/pdf/PI-PO.pdf>
- [13] Údaje o státech, kde není zavedena očkovací povinnost, přebrány z Rešerše Parlamentního institutu k otázce očkování, dostupné z: <http://www.janfarsky.cz/pdf/PI-PO.pdf>

Fotografie

- [1] Očkování – ilustrační foto (public domain)

Monitoring lidskoprávních publikací

Přehled aktuálních odborných článků o lidských právech

Lenka Vavrušová

Mezinárodní a právo Evropské unie

- Kohútová, M.: Vojna v Sýrii – európsky problém? Global Politics 2/2016.
- Kmec, J.: Evropský soud pro lidská práva – říjen a listopad 2015. Soudní rozhledy 1/2016.
- Kuncová, J.: Brexit aneb dojde opravdu k prvnímu vystoupení z EU? Global Politics 2/2016.
- Opatová, H.: Spolupráce České republiky a Mezinárodního trestního soudu v otázce právní pomoci v užším smyslu a předávání odsouzených. Trestně-právní revue 2/2016.
- Věc V. M. a další proti Belgii (Ponižující zacházení spočívající v extrémní chudobě). Přehled rozsudků Evropského soudu pro lidská práva 1/2016.
- Věc Pentikäinen proti Finsku (Zadržení a odsouzení novináře při výkonu svobodného projevu). Přehled rozsudků Evropského soudu pro lidská práva 1/2016.

hled rozsudků Evropského soudu pro lidská práva 1/2016.

Vláčil, J.: Soudní dvůr EU – říjen a listopad 2015. Soudní rozhledy 1/2016.

Politologie, mezinárodní vztahy, zahraniční politika

- Dvořák, P.: Důsledky mise Bundeswehru v Afghánistánu pro vojenskou angažovanost Německa v zahraničí. Vojenské rozhledy 1/2016.
- Eichler, J.: Černomořská dimenze války na Ukrajině. Vojenské rozhledy 1/2016.
- Tůma, M.: Islámská aliance proti teroru: proč vznikla a kdo je nepřítelem? Mezinárodní politika 1/2016.

www.centrumlidskaprava.cz

Centrum
pro lidská práva
a demokratizaci

Bulletin vydává Centrum pro lidská práva a demokratizaci

Adresa redakce Hubert Smekal, Joštova 10, 602 00 Brno, Česká republika
e-mail hsmekal@fss.muni.cz | **webové stránky** www.centrumlidskaprava.cz
tel. 549 498 264 | **Redakční rada** Jan Lhotský (editor), Lukáš Hoder, Linda Janků, Hubert Smekal, Ladislav Vyhnanek | **Sazba** Bohdan Lukáš | **ISSN** 1804-2392.

Český červený kříž pořádá ve dnech 27.-29.5.2016 ve Vyškově n. Moravě ve spolupráci s Vojenskou akademií Vyškov kurz Základy mezinárodního humanitárního práva (MHP).

Vzdělávací program v rozsahu 25 hodin se zaměřením na šíření MHP je určen všem zájemcům o tuto problematiku. Bližší informace jsou k dispozici na http://www.cervenkykruz.eu/cz/mhp/pozv_mhp.pdf. Ubytování je zajištěno, účastníci hradí pouze stravu dle svého výběru.

